

WAT ALS ...

**JE SCHOOL EEN
MOS-SCHOOL
WORDT?**

MOS
duurzame
scholen
straffe
scholen

**MOS ondersteunt basis- en secundaire scholen,
om van de school een milieuvriendelijke en
duurzame leeromgeving te maken.**

DEPARTEMENT
LEEFMILIEU,
NATUUR &
ENERGIE

Provincie
Antwerpen

provincie
Limburg

UOLAAMS-
BRABANT

Provincie
Vlaanderen

Provincie
West-Vlaanderen

Provincie
Zeeland

begeleiding op maat **vormingen**
de Groene Vlag van Eco-schools
actiefiches **lerende netwerken**
gratis busvervoer met De Lijn
praktijkvoorbeelden **advies**
educatief materiaal

Deze brochure is een uitgave van MOS.
MOS valt onder de bevoegdheid van de Vlaamse overheid.
Het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie coördineert de MOS-werking in
samenwerking met de 5 Vlaamse provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Afdeling Milieu-integratie en –subsiëringen
Dienst Milieuintegratie Overheden en Maatschappij

Verantwoordelijke uitgever:

Jean-Pierre Heirman
Koning Albert II-laan 20/8, 1000 Brussel

DEPARTEMENT
LEEFMILIEU,
NATUUR &
ENERGIE

Provincie
Antwerpen

provincie
Limburg

VLAAMS-
BRABANT

provincie
Oost-Vlaanderen

VLAAMSE
GEMEENS-
CHAPSCOO
MISSEIE

west-vlaanderen
de geliefde provincie

WAT ALS ... JE SCHOOL EEN MOS-SCHOOL WORDT?

Dan staat je school net als honderden andere scholen op de Groene Kaart van MOS.

Profileer je als MOS-school en toon zo dat je als school met alle leerlingen wil meewerken aan een duurzame toekomst.

Registreer je via www.mosvlaanderen.be

Guy Voets

Pedagogisch directeur van het VIO, opleiding Nijverheid

Onze school heeft een groene traditie. Maar MOS brengt een frisse dynamiek in onze groene werking!

Bron: MOS-inspiratieboekje Limburg 2014

ik samenwerken
aan een schonere
wereld

Het allereerste schoolpoortlogo werd overhandigd aan het Technisch Atheneum te Jette op 17 september 2014

WAT ALS ...

JE SCHOOL EEN MOS-SCHOOL WORDT?

Dan mag je gebruik maken van de MOS-communicatietools.

Je werkt hard aan MOS en dat mag gezien worden. Laat je creativiteit de vrije loop!

Maak ook gebruik van de MOS-communicatietools:
het MOS-icoon, het MOS-logo, de MOS-affiches, de MOS-banners ...

Je vindt ze op www.mosvlaanderen.be bij communicatietools.

Dan kan je met het schoolpoortlogo aan alle bezoekers tonen dat je school het verkennen van duurzaam denken en doen integreert in de lessen, uitstappen, acties, feesten, kortom dat duurzaamheid behoort tot de schoolcultuur.

Je kan je schoolpoortlogo aanvragen bij de registratie op de Groene Kaart.

Ingrid Dekens

Leerkracht en preventieadviseur van het Technicum, Sint-Truiden

MOS inspireerde al heel wat groene initiatieven op onze school! De creativiteit van onze milieuraad werkt aanstekelijk!

Bron: MOS-inspiratieboekje Limburg 2014

WAT ALS ...

JE SCHOOL EEN MOS-SCHOOL WORDT?

Dan biedt MOS je een persoonlijke begeleider.

Vanuit elke Vlaamse provincie opereren er drie MOS-begeleiders. Ook de Vlaamse Brusselse scholen beschikken over één MOS-begeleider.

Je kan je persoonlijke MOS-begeleider contacteren voor een intakegesprek. Hij of zij zal je gidsen door het aanbod van MOS.

De MOS-begeleider stippelt, samen met individuele leerkrachten of met het hele schoolteam, een MOS-parcours op maat uit. Dat parcours houdt rekening met de specifieke verwachtingen en mogelijkheden van jouw school.

De MOS-begeleider leert je op een andere manier kijken naar duurzaamheid op school en reikt ideeën aan.

Hij of zij is het aanspreekpunt voor een school die MOSSig wil worden.

Het volledige MOS-team en alle contactgegevens vind je op de website www.mosvlaanderen.be

Ilse François

Vrije Kleuterschool 't Klimmertje Zellik

De contacten met MOS waren voor de school telkens opnieuw de drijfveer om door te gaan. Het is fijn om aangemoedigd te worden. De vele ideeën die we meekregen, zorgden ervoor dat we enthousiast onze MOS-werking verder konden uitbouwen.

Yildirim Fevzi

Directeur Lucernacollege Brussel

Dankzij MOS zijn we erin geslaagd om één van onze doelstellingen te realiseren nl. om onze leerlingen op te voeden tot wereldburgers, tot mensen die zorg willen dragen voor de medemens en de wereld.

WIE

WAT

WANNEER

WAAR

WAAROM

HOE

VRAGEN

ANTWOORDEN

WAT ALS ...

JE SCHOOL EEN MOS-SCHOOL WORDT?

Dan kan je samen met een MOS-begeleider milieueducatie een prominentere plaats geven in het schoolleven.

De MOS-begeleider zet dan een traject op waarbij je school gratis gedurende twee jaar verschillende sessies kan aanvragen.

Zodra er voldoende draagvlak is in de school zullen de MOS-begeleiders tijdens contactmomenten feedback en bijsturing aanbieden.

De MOS-begeleider is tijdens een MOS-traject je klankbord en aanspreekpunt in functie van de behoeften van je school.

Hij of zij helpt je om een visie op duurzaamheid uit te dragen binnen én buiten de schoolmuren.

Ils DeBondt

Basisschool Goede Lucht en Doremi, Anderlecht

MOS is zo'n ingeburgerde waarde geworden dat het vreemd zou zijn om hier MOS weg te denken in onze school.

Ils DeBondt

Basisschool Goede Lucht en Doremi, Anderlecht

We hadden nooit kunnen dromen dat onze school zo groen zou worden. Je hoeft helemaal geen groene vingers te hebben om een moestuin op te starten. (TIP: begin klein!)

Ils DeBondt

Basisschool Goede Lucht en Doremi, Anderlecht

Kinderen die in de klas zeer actief zijn of soms storend gedrag vertonen vinden rust in onze moestuin. Ze kunnen er hun zinnen verzetten en komen er tot rust.

Foto's: Johan Lambrix

©Johan Lambrix

WAT ALS ...

JE SCHOOL EEN MOS-SCHOOL WORDT?

Dan kan je ook genieten van de expertise die MOS ter beschikking stelt via nascholing, vorming en ook digitaal via actiefiches en goede praktijkvoorbeelden.

Het aanbod is erop gericht om de motivatie van iedereen die bij de school betrokken is te bevorderen.

MOS richt zich op ecologische intrinsieke motivatie, waarbij mensen een bepaald gedrag vertonen omdat ze er plezier of voldoening in vinden, of omdat ze vinden dat zulk gedrag waardevol en belangrijk is.

Omdat er verschillende motieven en prikkels bestaan die mensen aanzetten tot milieuvriendelijk gedrag, is het meestal onmogelijk om milieugedrag te veranderen met één aanpak of initiatief. Daarom bieden de MOS-begeleiders een gamma van mogelijkheden aan via attitudes, gevoelens, kennis en motivatie.

De nascholingen, vormingen, actiefiches, goede praktijkvoorbeelden en het educatief materiaal van MOS is heel verscheiden en terug te vinden op www.mosvlaanderen.be.

Nathalie Meremans

GO! Vijverbeek Zellik

Dankzij de MOS-begeleiding hebben we ons als team gefocust op milieuwinst en werden losstaande activiteiten aan elkaar gekoppeld tot een mooi geheel met een breed draagvlak. We werken m.a.w. samen aan een duurzame toekomst voor onze planeet. Een nog betere invulling van het begrip 'MOS-school' kwam er door het regelmatig overleg tussen MOS-werkgroep en MOS-begeleider.

Hugo Blondelle

Directeur OLVA Vivenkapelle

MOS is een drijvende kracht voor iedereen bij ons op school (leerlingen, leerkrachten en ouders). Ons duurzaam handelen werd geautomatiseerd tot een gewoonte. MOS zit verweven in de lessen, in de thema's en projecten als een waardevol deel van het geheel.

WAT ALS ...

JE SCHOOL EEN MOS-SCHOOL WORDT?

Dan kan je deel uitmaken van de internationale gemeenschap van Eco-Schools en zo je school profileren als duurzame onderwijsinstelling.

MOS kan de Groene Vlag uitreiken aan scholen die gedurende twee jaar volgens de 7 Eco-Schools-succesfactoren milieu- en educatieve winst boeken.

De Groene Vlag van Eco-Schools is het internationale keurmerk voor duurzame scholen. Wereldwijd worden er Groene Vlaggen uitgereikt aan scholen in 58 landen.

Eco-Schools zijn nationale en internationale voorbeeldscholen op het vlak van Educatie voor Duurzame Ontwikkeling. Eco-schools worden aangesloten bij de Foundation for Environmental Education, of kort samengevat de FEE.

Meer informatie en het inschrijvingsformulier op www.mosvlaanderen.be

Goele Schoutteten

Beleidsondersteuning, VBS Slypskapelle

Door MOS hebben we het niet zomaar over het milieu maar willen we onze kinderen ervan doordringen.

Zo evalueerden ze onlangs de stageleerkracht: te veel kopies, ook niet recto verso, denk aan MOS! En dan dacht ik: Ja... het blijft toch hangen!

De Leefschool uit Oosterzele, fotograaf Geert Roels.

Wat is MOS?

- MOS ondersteunt leerkrachten uit het basis- en secundair onderwijs om samen met hun leerlingen te kiezen voor duurzaam denken en doen.
- MOS ondersteunt basis- en secundaire scholen, om van de school een milieuvriendelijke en duurzame leeromgeving te maken.
- MOS beoogt een milieuvriendelijke houding van kinderen, jongeren en volwassenen.
- MOS brengt je in contact met organisaties die je school kunnen verduurzamen.
- MOS zorgt voor inspiratie.
- MOS is een plus voor het schoolleven

Significante levenservaringen

Kinderen en jongeren brengen heel wat tijd door op school. De school is een plaats waar heel wat levenservaringen opgedaan worden.

Naast de rolmodellen uit de familie en vriendengroep heeft dus ook het onderwijs een grote invloed op het ontwikkelen van een eigen engagement. Inspirerende leerkrachten spelen daarin een belangrijke rol.

Juf Stephanie

VBS Klerken - Sint-Kristoffel - Jonkershove

MOS en ons thema 'energie' kon langzaam groeien op onze school, en geleidelijk aan merk je dat kinderen bewuster omgaan met energieverbruik. Vooral de techniek die bij het onderwerp kwam kijken, sprak vele leerlingen aan.

Duurzaam denken en doen

Verschillende internationale verdragen schuiven natuur- en milieueducatie (NME) naar voor als één van de belangrijke middelen om milieuvriendelijk gedrag te stimuleren. Milieuvriendelijk gedrag is gedrag dat bijdraagt aan een duurzame maatschappij.

Onze samenleving staat voor grote uitdagingen. Een duurzame toekomst voor onze planeet begint met het maken van bewuste keuzes, door ieder van ons.

Duurzaam handelen doe je niet alleen. Onze missie is om samen te leren duurzame keuzes te maken. MOS is geen eiland, wel een broedplaats voor kruisbestuiving vanuit verschillende hoeken. Co-creatie staat centraal.

We zetten in op onderzoekend leren, waarbij de leerkracht een coachende rol opneemt. MOS laat het hokjesdenken los en maakt werk van Educatie voor Duurzame Ontwikkeling waarbij thema's ruim worden aangepakt door er vanuit verschillende standpunten naar te kijken.

Mieke Remmerie

lerares in De Zonnebloem te Hoogede

*MOS bracht de eerste veranderingen in onze schoolcultuur teweeg! Onze kinderen kregen 'eigenaarschap' over onze MOS-acties. We stonden geleidelijk aan sterker in onze schoenen voor het serieuze werk! De klimaatverandering en de luchtvervuiling werd brandend actueel door het optrekken van het thema 'verkeer' naar duurzame mobiliteit. Een plan voor een veiliger schoolomgeving ligt op het bureau van onze burgemeester. Samen kunnen en willen we het verschil maken!
We zijn een MOSSchool en daar zijn we trots op!!!*

Het MOS-team van de Don Boscoschool van Gerdingen pronkt met het nieuwe insectenhôtel.

Het MOS-team van basisschool Pieter Brueghel uit Erpekom en Grote-Brogel in vergadering.

Vier uitgangspunten

MOS wil de vaardigheden van schoolteams aanscherpen rond vier uitgangspunten:

1. MOS werkt met en voor leerlingen

Elke MOS-actie start met de actieve betrokkenheid van leerlingen.

2. MOS is teamwork

Zoveel mogelijk leden van het schoolteam en ouders worden betrokken bij de MOS-werking.

3. MOS is netwerking

MOS-scholen werken samen met lokale besturen, (jeugd)verenigingen, ngo's, organisaties uit het middenveld en doet regelmatig een beroep op hun expertise.

4. MOS is uitkijken naar en vieren van het behalen van doelstellingen

De beleving van MOS is even belangrijk als het leerproces dat erin vervat ligt.

Voeg het MOS-icoon toe aan uw schoollogo!

Laat zien dat uw school een duurzame en straffe school is.
Hoe doe je dat? Eenvoudig!
Plaats het MOS-icoon als merkteken bij uw schoollogo.

Bijvoorbeeld:

WAT MAG?

- U mag zelf bepalen waar u het icoon plaatst t.o.v. uw schoollogo
- U mag zelf de kleur van icoon aanpassen aan uw schoollogo
- U mag zelf de grootte van het icoon bepalen

WAT MAG NIET?

- U mag niets aan de basisvorm van het icoon wijzigen
- U mag het icoon enkel proportioneel verscalen

Download het MOS-icoon via www.mosvlaanderen.be

MOS is een merk

MOS is ook een merk.

Je kan de naam van je school verbinden aan het MOS-project door het MOS-icoon aan je schoollogo toe te voegen en het MOS-schoollogo in je communicatiemiddelen te gebruiken.

Dat verhoogt de zichtbaarheid van je engagement om mee aan een duurzame wereld te bouwen ook aan de buitenwereld.

1

2

3

4

MOS biedt een forum voor MOS-schakels

Bezit je als leerkracht niet genoeg expertise of materiaal om je milieu- en natuurlessen rijkelijk te stofferen? Dan is een MOS-schakel misschien de oplossing.

Een MOS-schakel is een organisatie die een milieu- en/of natuur-educatief aanbod heeft voor scholen.

Bij een MOS-schakel kunnen kleuters, leerlingen en leerkrachten in klasverband op bezoek gaan of iemand van de MOS-schakel komt bij jou op school om z'n expertise te delen.

De MOS-schakelkaart toont de plaatsen die je kan bezoeken. De MOS-schakellijst geeft je een overzicht van de organisaties die hun expertise ook op school kunnen brengen.

Vervoer nodig van en naar een MOS-schakel?

MOS-scholen kunnen gebruik maken van gratis busvervoer van en naar een MOS-schakel via een overeenkomst die MOS sloot met de Vlaamse vervoersmaatschappij De Lijn.

Raadpleeg eerst de handleiding op www.mosvlaanderen.be. Die vertelt je precies hoe en onder welke voorwaarden je zo'n MOS-buspas kan bekomen.

- 1 Vrije Basisschool De Bolster - Neerijse - schakel met gids
- 2 Basisschool De Regenboog - Wondelgem - pedagogische studiedag
- 3 Basisschool 't Plant Zoentje - Laken - koning Clovis
- 4 Biotechnicum - Bocholt - honingbij

